

พระธาตุพนม : ประเพณีมัสการกับการบูรณาการและส่งเสริมการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

Phra That Phanom: Worship tradition with integration and promotion of learning social studies learning group Religion and culture

ณัฏฐ์ ยันต์ทอง

วิทยาลัยทองสุข

Thanat Yanthong

Thong Sook College

Email: angkor1234@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 3 มีนาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 15 มีนาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 21 มีนาคม 2567

Received: March 3, 2024; Revised: March 15, 2024; Accepted: March 21, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีมัสการพระธาตุพนม และเพื่อบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเพณีมัสการพระธาตุพนม 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ 3) กลุ่มทั่วไป คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนทั่วไป เป็นผู้เคยไปร่วมประเพณีมัสการพระธาตุพนม การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษา พบว่า ประเพณีมัสการพระธาตุพนม สามารถบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการบูรณาการในส่วนที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละเนื้อหาสาระ ซึ่งสามารถแบ่งตามสาระการเรียนรู้ออกเป็น 5 สาระ ดังนี้ 1) สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม 3) สาระเศรษฐศาสตร์ 4) สาระประวัติศาสตร์ และ 5) สาระภูมิศาสตร์ โดยสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักต่อศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา รู้จักความเป็นพลเมืองที่ดี รักษาคุณค่าของวัฒนธรรม บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างจำกัด สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามหลักเศรษฐศาสตร์ และเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนสามารถนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศในการอนุรักษ์ ประเพณีมัสการพระธาตุพนม และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน โดยใช้เนื้อหาสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ ทำการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทหรือความสนใจ

ของผู้เรียนบนพื้นฐาน ความแตกต่างระหว่างบุคคล ภายใต้การบูรณาการเนื้อหาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมในรายวิชากลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: พระธาตุพนม; ประเพณี; การบูรณาการและส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

The purpose of this study was to study the history and origins of Phra That Phanom worship tradition. And to integration of promote learning for social studies, religions and cultures. Population and specific sample groups were used as follows: 1) the key informants, which was a group who gave in-depth information on the Phra That Phanom worship ceremony 2) The casual informants are the group of school administrators, teachers, and supervisors who provide insights on the Integration of promote learning for social studies, religions and cultures and 3) The general group are experts group, general public was a person who used to join the tradition of Phra That Phanom Worship Ceremony. This study the researcher used a qualitative research method. The tools for data collection were surveyed, observation, interview and focus group discussion.

The results of study Phra That Phanom worship ceremony can integration to promote learning in social studies, religions and cultures. By using an integrated approach in accordance with the learning standards in each subject divided according to the learning content into 5 subjects as follows: 1) Religion, morality and ethics 2) Civics, culture and living in society 3) Economics 4) History and 5) Geography. Knowledge and understanding of the history, the importance, the Masters and the moral principles of Buddhism. Understanding of good citizens preservation of culture. Ability of managing resource utilization of limited resources available for leading a balanced life in economic principles and understanding of local history. As well as being able to present Geo-informatics in the conservation of Phra That Phanom worship tradition and the environment for sustainable development. The using all 5 subjects' content to design the learning process. And learning activities in accordance with the context or the interests of the learners on the basis of individual differences under the integration of the Phra That Phanom worship tradition in social studies, religions and cultures.

Keyword: Phra That Phanom; Tradition; Integration and promotion of learning

บทนำ

ประเพณีมัสการพระธาตุพนมเป็นประเพณีที่สำคัญที่สืบทอดกันมายาวนานของจังหวัดนครพนม เนื่องจากพระธาตุพนมเป็นศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ ตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงมณฑปหรือเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดนครพนม พี่น้องสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง รวมถึงประชาชนโดยทั่วไปที่เลื่อมใสศรัทธา ซึ่งประเพณีมัสการพระธาตุพนมมีการจัดขึ้นทุกปี สืบเนื่องมาจากครั้งก่อนองค์พระธาตุพนม ได้ชำรุดทรุดโทรมลงตามกาลเวลา โดยได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์เป็นระยะ ๆ ที่ปรากฏชัดคือในราวปี พ.ศ. 2444 ชาวอำเภอธาตุพนมได้เดินทางไปนิมนต์พระครูวิโรจน์รัตโนบลมาเป็นผู้นำในการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม โดยคำแนะนำของคณะพระกรรมฐานนำโดยหลวงพ่อบุญและหลวงปู่มนั จนอยู่ระหว่างการบูรณะอยู่นั้นท่านได้กำหนดงานฉลองขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบงานบูรณะและได้มาร่วมบริจาคปัจจัยสมทบการบูรณะพระธาตุพนม ซึ่งกำหนดขึ้นในวันพุธ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 3 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พ.ศ. 2444 นับแต่นั้นมา จึงได้ถือช่วงเดือน 3 ของทุกปี กำหนดงานประเพณีมัสการพระธาตุพนม และมีการขยายเป็น 7 วัน และปัจจุบันขยายเป็น 9 วัน โดยปัจจุบันได้กำหนดการจัดงานขึ้นในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 โดยถือว่าเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวจังหวัดนครพนม มีบุคคลสำคัญและประชาชนในจังหวัดนครพนมพร้อมด้วยจังหวัดใกล้เคียงเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันกำหนดการจัดงาน 9 วัน (พระเทพรัตนโมลี (แก้ว อุทุมมามาลา.2560) พระธาตุพนมถือเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ เป็นศูนย์กำเนิดการถ่ายโอนและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและมีประวัติอันยาวนานคู่กับความเป็นสังคมชาวพุทธในแถบลุ่มน้ำโขงแห่งนี้ องค์พระธาตุพนมจึงนับว่าเป็นเจดีย์ที่เก่าแก่ เป็นที่เคารพและแหงนหน้าให้สถิตสถาพรไปตราบนานเท่านาน

การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการสำคัญยิ่งที่จะดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่ดีงาม การเรียนรู้และฝึกตนเองให้เห็นคุณค่าจึงเป็นวิธีการที่ดี และควรปลูกฝังให้กับเยาวชนตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยวิธีการปฏิบัติตามที่สืบทอดกันมา จากการปลูกฝังค่านิยมที่ดี ซึ่งเริ่มจากสถาบันครอบครัว ที่พ่อแม่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในอบรม สอนลูกให้เป็นคนดีของสังคม จากการศึกษาเล่าเรียนในหลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมเพื่อเป็นการปลูกฝังและสั่งสม องค์ความรู้ ประสบการณ์ตั้งแต่เด็ก ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน การสนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอย่างจริงจังโดยประสานงานกับหน่วยงานของจังหวัดหรือท้องถิ่นช่วยจัดงานฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีให้เป็นที่รู้จักการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทย โดยใช้การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดหรือภายในประเทศ การจัดงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าไทย (อินตอง ชัยประโคน, 2565) การเสนอข่าวประกาศเกียรติคุณบุคคลที่ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป ตลอดจนการส่งเสริมให้สถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์รวมแหล่งความรู้แขนงต่างๆ เช่น วัด พระสงฆ์ เป็นต้น ได้มีส่วน ในการช่วยปลูกฝังส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การเทศน์ การอบรม การเรียนการสอนในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น และประเพณีมัสการพระธาตุพนม จึงมีความสำคัญต่อการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดี

งามของจังหวัดนครพนมไว้ เนื่องจากประเพณีมัสการพระธาตุพนมเป็นการแสดงถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนจังหวัดนครพนม คนอีสาน หรือคนที่มีความศรัทธาต่อองค์พระธาตุพนม ซึ่งเป็นประเพณีที่เป็นมรดกตกทอด อันทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษได้สั่งสมความรู้และถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น นับเป็นสิ่งที่มีความค่า คงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจ และอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นการเผยแพร่เรื่องราวอันทรงคุณค่าและเปี่ยมเสน่ห์ของมรดกวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของประเพณีมัสการพระธาตุพนม ในแง่มุมการดำเนินชีวิตผ่านกระบวนการทางความรู้ที่ได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตอันผูกพันกับองค์พระธาตุพนม ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและผู้มีพระคุณ ความสามัคคีในชุมชน ความเชื่อและศรัทธาในศาสนาอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ความคิดสร้างสรรค์ในเชิงศิลปะอีสาน ตลอดจนทักษะความรู้ต่าง ๆ ที่ได้คิดค้น เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้หน้า (ธราวุฒิ บุญเหลือ และยุภาพร ไชยแสน,2562)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่ใช้สำหรับในสถานศึกษา เพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาเด็ก และเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนตลอดแนว ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติจนกระทั่งถึงสถานศึกษาจะต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคล ต้องร่วมรับผิดชอบโดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในการวางแผนดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (อนุดรศักดิ์ วิชัยรัตน์,2565) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ,2563)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในประเด็น เรื่อง พระธาตุพนม : ประเพณีมัสการกับการบูรณาการและส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีมัสการพระธาตุพนม โดยบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นองค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของรายวิชาในการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู ซึ่ง

การบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ และตระหนักต่อศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา รู้จักหน้าที่ในการเป็นพลเมืองที่ดี มีการรักษาคุณค่าของวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตที่ดี พร้อมทั้งสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองและเข้าใจในความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น นำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนแต่ละบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิดการเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และประสบการณ์จริงโดยผสมผสานสาระการเรียนรู้ได้อย่างสมดุลกัน ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้ประเพณีมีสการพระธาตุพนมในการส่งเสริมการเรียนรู้แก่เยาวชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีมีสการพระธาตุพนม
2. เพื่อบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการใช้วิธีวิจัยแบบรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์ สังเกต และการสนทนากลุ่ม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่เป็นแหล่งที่มีประวัติความเป็นมา เป็นแหล่งที่มีเอกลักษณ์ (ที่มีเอกลักษณ์ใกล้เคียงกัน) (ในตะวัน กำหอม ,2559) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากร ได้แก่ ราษฎรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นเขตเป้าหมายที่เลือกเป็นพื้นที่ทำการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบ่งกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มทั่วไป รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 100 คน

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเพณี นมัสการพระธาตุพนม จำนวน 30 คน ได้แก่ 1) สมาชิกสภาวัฒนธรรม จำนวน 10 คน 2) ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน 3) ผู้นำทางด้านความเชื่อและศาสนา จำนวน 10 คน

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับ การบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 30 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน 2) ครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 20 คน 3) ศึกษานิเทศก์ ที่รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 5 คน

3. กลุ่มทั่วไป (General Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนม จำนวน 40 คน ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน 2) ผู้เคยไปร่วมประเพณีนมัสการพระธาตุพนม จำนวน 20 คน 3) ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือในการวิจัย โดยทำการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ได้แก่

1.1 แบบสำรวจ (Survey) เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนม

1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม โดยใช้สัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) หรือ แบบมาตรฐาน โดยมีแผนการสัมภาษณ์เตรียมไว้ล่วงหน้าชัดเจน ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามเดียวกันโดยกำหนดข้อคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของพระธาตุพนม 2) ประวัติความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม 3) ความเชื่อของชาวนครพนมที่เกี่ยวกับพระธาตุพนม 4) ความเชื่อเกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา 5) ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุพนม และ 6) การนมัสการพระธาตุพนม และข้อคำถามในการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ และ 5) ภูมิศาสตร์เพื่อเป็นข้อมูลใช้ในการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มทั่วไป และแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) การสัมภาษณ์จะยืดหยุ่นและเปิดกว้าง และปรับเปลี่ยนการซักถามให้เหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน

1.3 แบบสังเกต (Observation) เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ตั้งแต่การเตรียมสถานที่ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนม มีทั้งแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไป

สังเกตขณะประกอบพิธีกรรมทางประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยการสังเกตโดยที่ผู้ร่วมประกอบพิธีกรรมไม่รู้ตัว

1.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เคยเข้าร่วมประเพณีนมัสการพระธาตุพนม เพื่อได้ให้วิธีการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูล จากการบันทึก รวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสม พร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้ไม่มีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนมเพิ่มเติมอีกครั้ง จากแหล่งข้อมูลอื่นใหม่อีกครั้งและหากมีข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไปและศึกษาจากเอกสารและหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยในแต่ละประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูล และอธิบายผลตาม ความมุ่งหมายของการวิจัย แล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้มาสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผล

1. ประวัติและความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม

จากการศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม พบว่า พระธาตุพนมปรากฏอยู่ในเรื่องเล่าลักษณะตำนาน คือ ตำนานอูรังคธาตุหรือตำนานพระธาตุพนม มีสาระโดยสังเขปว่า ใน

สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาประทับ ชังคยอกัปปนคีรีหรือภูเก้าพราในเขตแคว้นอันเป็นที่ตั้งของพระธาตุพนมในปัจจุบันครั้งนั้น พญาศรีโคตรบูรนิมนต์ไปบิณฑบาตในเมืองและได้ถือบาตรมาส่งที่ภูเก้าพรา และพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ทรงทำนายอนาคต ของพญาศรีโคตรบูรว่าจะได้เป็นผู้สถาปนาพระอัฐกธาตุ คือ กระดุกบริเวณพระอุระไว้ที่ภูเก้าพรา จากนั้นเสด็จไปยังคอยอีกแห่งหนึ่งเรียกพระมหากัสสปะ จากเมืองราชคฤห์มาสั่งเสียว่าเมื่อพระองค์เสด็จปรินิพพานแล้วให้นำพระอัฐกธาตุมาประดิษฐานไว้ที่ภูเก้าพรา เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว 8 ปี พระมหากัสสปะพร้อมด้วยพระอรหันต์ 500 องค์ ได้นำพระอัฐกธาตุ ผ่านมาทางเมืองหนองหารหลวง พญาสุวรรณภิงคาร เจ้าเมืองหนองหารหลวง และพญาคำแดง เจ้าเมืองหนองหารน้อย ออกมาต้อนรับพระมหากัสสปะ ในการนั้น มีการสร้างเจดีย์แข่งกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายเพื่อบรรจุพระอัฐกธาตุ ผู้หญิงใช้มารยาสร้างเสร็จก่อน แต่พระมหากัสสปะมิได้บรรจุพระอัฐกธาตุไว้ ณ ที่นั้น เพราะพระพุทธองค์มิได้สั่งไว้ คงให้ประดิษฐานแต่พระอังคารธาตุ (เถ้ากระดูก) พระธาตุพนมมีอายุเก่าแก่เป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชน จึงมีการบูรณปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด ได้เรียบเรียงลำดับการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุพนมครั้งสำคัญๆ ไว้ในหนังสือจอมเจดีย์ ประกอบกับข้อมูลในเอกสารจดหมายเหตุการบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2518-2522 ซึ่งปัจจุบันพระธาตุพนมเป็นศาสนสถานที่เคารพสักการะของประชาชนโดยทั่วไป ตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีลักษณะเป็นเจดีย์ ทรงมณฑป หรือเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างด้านละ 16 เมตร สูงจากฐาน ไปถึงบัวถลาหรือบัวผาลามี ประดับลวดลายหลักบนแผ่นอิฐทั้งสี่ด้าน ถัดขึ้นไปจากบัวถลาถึงบัวบน สูง 12 เมตร เติมประดับด้วยกระเบื้องถ้วยชามเป็นดอกดวง จากนั้นเป็นองค์เจดีย์ที่มียอดเป็นทรงโกศไปจนถึงยอดสูงจากพื้น 53 เมตร ส่วนบนสุดเป็นฉัตรทองคำสูง 4.50 เมตร รวมความสูง 57.50 เมตร กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 7ร วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 ซึ่งพระธาตุพนมห่างจากแม่น้ำโขงอันเป็นเส้นกั้นแดนระหว่างประเทศลาวกับประเทศไทยประมาณ 500 เมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 750 กิโลเมตร

ประเพณีมัสการพระธาตุพนมมีการจัดขึ้นทุกปี สืบเนื่องมาจากพระธาตุพนม ได้ชำรุดทรุดโทรมลงตามกาลเวลา ได้การบูรณปฏิสังขรณ์เป็นระยะ ๆ ที่ปรากฏชัดคือในราว ปี พ.ศ. 2444 ชาวอำเภอธาตุพนมได้เดินทางไปนิมนต์พระครูวิโรจน์รัตโนบลมาเป็นผู้นำ ในการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม โดยคำแนะนำของคณะพระกรรมฐาน นำโดยหลวงพ่อบุญ และหลวงปู่มน ขนอมอยู่ระหว่างการบูรณะอยู่นั้นท่านได้กำหนดงานฉลองขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบงานบูรณะและได้มาร่วมบริจาคปัจจัยสมทบการบูรณะพระธาตุพนม ซึ่งกำหนดขึ้นในวันพุธ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 3 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พ.ศ. 2444 นับแต่นั้นมา จึงได้ถือช่วงเดือน 3 ของทุกปี กำหนดงานประเพณีมัสการพระธาตุพนม และมีการขยายจาก วันเป็น 7 วันและปัจจุบันขยายเป็น 9 วัน โดยปัจจุบันได้กำหนดการจัดงานขึ้นในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถึงวันแรมค่ำ 1 เดือน โดยถือว่าเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวจังหวัดนครพนม มีบุคคลสำคัญและประชาชนในจังหวัดนครพนม

พร้อมด้วยจังหวัดใกล้เคียงเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันกำหนดการจัดงาน 9 วัน ซึ่งมีขั้นตอนและพิธีกรรม ได้แก่ การอัญเชิญพระอุปคุต พิธีถวายเครื่องสักการบูชาแก่พระธาตุพนม และกิจกรรมในงานนมัสการพระธาตุพนม

2. บุรณการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จากการศึกษาประเพณีนมัสการพระธาตุพนม พบว่า สามารถบูรณาการส่งเสริม การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการบูรณาการในส่วนที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละเนื้อหาสาระ ซึ่งสามารถแบ่งตามสาระ การเรียนรู้ออกเป็น 5 สาระ ดังนี้ 1) สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1 ,มาตรฐาน ส 1.2 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1,มาตรฐาน ส 2.2 3) สาระเศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส 3.1 4) สาระประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.1,มาตรฐาน ส 4.2 ,มาตรฐาน ส 4.35) สาระภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.1, มาตรฐาน ส 5.2

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประวัติและความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม

พระธาตุพนม มีประวัติและความเป็นมาปรากฏอยู่ในเรื่องเล่าลักษณะตำนาน คือ ตำนานอรัญธาคูหรือตำนานพระธาตุพนม ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาประทับชังคอกกับปณศิริหรือภูกำพร้าวในเขตแคว้นอันเป็นที่ตั้งของพระธาตุพนมในปัจจุบันครั้งนั้น พญาศรีโคตรบูรนิมนต์ไปบิณฑบาตในเมืองและได้ถือบาตรมาส่งที่ภูกำพร้าว และพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับ พระอานนท์ทรงทำนายอนาคตของพญาศรีโคตรบูรว่าจะได้เป็นผู้สถาปนาพระอรัญธาคู คือ กระจุกบริเวณพระอุระไว้ที่ภูกำพร้าว มีการสร้างเจดีย์คองให้ประดิษฐานแต่พระอังคารธาตุ (ถ้ากระจุก) พระธาตุพนมมีอายุเก่าแก่เป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชน จึงมีการบูรณปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด สอดคล้องกับ พระมหาบุญนำ ปรกโม (คนหมั่น) (2560) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและการบูชาพระธาตุของชาวพุทธในล้านช้าง ซึ่งได้กล่าวถึง พระธาตุพนมเป็นพระธาตุเจดีย์ที่เก่าแก่ในภูมิภาคนี้ ถือเป็นพระธาตุแม่แบบที่มีอิทธิพลต่อพระธาตุรุ่นหลังๆ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนบนดินแดนแห่งนี้เป็นอย่างมาก ประชาชนตลอดทั้งชนชั้นปกครองในอาณาจักรต่างๆ ในภูมิภาคนี้ต่างให้ความเคารพบูชา มาโดยตลอดกับทั้งได้ให้การบูรณปฏิสังขรณ์ให้คงสภาพสมบูรณ์ เพื่อเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในดินแดนลุ่มน้ำโขงนี้ ด้วยเหตุนี้ ทางผู้วิจัยจึงได้เลือกพระธาตุพนมเป็นพื้นที่ตัวอย่าง ในการทำการศึกษา โดยจะได้กล่าวรายละเอียดของเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติพระธาตุพนม ความเชื่อจุดมุ่งหมายและวิธีการบูชาพระธาตุพนมของชาวนครพนม ตามลำดับไป และเช่นเดียวกับรุ่งทิวา จินดาศรี (2558) ได้ศึกษาการรับรู้องค์ประกอบด้านจิตวิทยาของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์ของพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งได้กล่าวถึงพระธาตุไว้ว่าเป็นปูชนียสถานสำคัญเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั้ง

ที่อยู่ในลุ่มแม่น้ำโขงและประชาชนทั่วไป ประดิษฐาน ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และภายในองค์พระเจดีย์ประดิษฐานพระอัฐกธาตุ (กระดูกหน้าอก) ของพระพุทธเจ้า

ประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมีการจัดขึ้นทุกปี สืบเนื่องมาจากพระธาตุพนมได้ชำรุดทรุดโทรมลงตามกาลเวลา ได้การบูรณปฏิสังขรณ์เป็นระยะ ๆ ที่ปรากฏชัดคือในราว ปี พ.ศ. 2444 ชาวอำเภอธาตุพนมได้เดินทางไปนิมนต์พระครูวิโรจน์รัตโนบลมาเป็นผู้นำ ในการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม โดยคำแนะนำของคณะพระกรรมฐาน นำโดยหลวงพ่อเสาร์ และหลวงปู่มน ขณะอยู่ระหว่างการบูรณะอยู่นั้นท่านได้กำหนดงานฉลองขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบงานบูรณะและได้มาร่วมบริจาคปัจจัยสมทบการบูรณะพระธาตุพนม ซึ่งกำหนดขึ้นในวันพุธ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 3 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พ.ศ. 2444 นับแต่นั้นมา จึงได้ถือช่วงเดือน 3 ของทุกปี กำหนดงานประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และมีการขยายจาก วันเป็น 7 วันและปัจจุบันขยายเป็น 9 วัน โดยปัจจุบันได้กำหนดการจัดงานขึ้นในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถึงวันแรมค่ำ 1 เดือน โดยถือว่าเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวจังหวัดนครพนม มีบุคคลสำคัญและประชาชนในจังหวัดนครพนม พร้อมด้วยจังหวัดใกล้เคียงเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันกำหนดการจัดงาน 9 วัน ซึ่งมีขั้นตอนและพิธีกรรม ได้แก่ การอัญเชิญพระอุปคุต พิธีถวายเครื่องสักการบูชาแก่พระธาตุพนม และกิจกรรมในงานนมัสการพระธาตุพนม สอดคล้องกับ แพรพรรณ ปาสนา (2566) ได้ทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา พื้นที่เสนอขอขึ้นบัญชีพระธาตุพนมสู่มรดกโลก อ.ธาตุพนม จ.นครพนม พบว่า ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม การจัดการกับผลกระทบด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอื่น ๆ ควรมีการใช้เครื่องมือ แผนแม่บทและกฎหมาย ข้อบังคับแนวทางปฏิบัติ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อแนวคิดเรื่องคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล (OUV) การให้ความรู้ความเข้าใจกับภาคประชาชนจากทางภาครัฐ การส่งเสริมให้วัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันพัฒนาพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป และเช่นเดียวกับพระมหาอนุพงศ์ วริทธิเมธี (แสนสุพรรณ) (2563) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการงานนมัสการพระธาตุพนมเชิงพุทธ ซึ่งได้กล่าวว่าประเพณีนมัสการพระธาตุพนมจัดขึ้น ในวันขึ้น 8 ค่ำเดือน 3 ถึง วันแรม 1 เดือน 3 ของทุกปีจากคำบอกเล่าของนักปราชญ์ พบว่างานนมัสการพระธาตุพนม หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า งานบุญเดือน 3 สมัยโบราณยังไม่มีมีการเรียกชื่ออย่างชัดเจน เป็นแต่เพียงการบูชาพระธาตุพนมในวันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 3 ตรงกับวันมาฆบูชาของทุกปี พอถึงวันเพ็ญเดือน 3 ผู้คนจากทั่วทุกสารทิศจะพากันถือดอกไม้ ธูปเทียน และเครื่องสักการะต่างๆ มาพร้อมเพียงกันบูชาพระธาตุพนม เพราะมีความเชื่อว่า พระธาตุพนมเป็นเสมือนตัวแทนของพระพุทธเจ้า มีการบูชาเช่นนี้เรื่อยมาจนถึงสมัยของพระพนมเจดียนารักษ์ (แก้ว กนโตะกาโส)(สมณะศักดิ์สุดท้ายที่ พระธรรมราชา นวตฺร) เป็นเจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนม จึงได้มีการริเริ่มงานนมัสการพระธาตุพนมอย่างเป็นทางการ โดยกำหนดวันเวลาที่ชัดเจน คือ ตั้งแต่วันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถึง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 แต่ในยุคหลังได้เพิ่มอีกหนึ่งวัน คือ ตั้งแต่วันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถึง วันแรม 1 เดือน 3 รวมเป็น 9 วัน 9 คืน

2. บูรณการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม : บุรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีวิธีการบุรณาการให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละเนื้อหาสาระ ซึ่งสามารถแบ่งตามสาระการเรียนรู้ออกเป็น 5 สาระ ดังนี้

2.1 สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีความศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมา กำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่กำหนดไว้ เข้าร่วมพิธีกรรมสำคัญในประเพณีนมัสการพระธาตุพนมได้อย่างเหมาะสม และยึดถือเป็นที่พึง ทางจิตใจ สอดคล้องกับ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และสุรียมาศ สุขกลี (2560) ได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ซึ่งได้กล่าวถึงการรู้และเข้าใจประวัติความสำคัญหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีความศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติ ตามหลักธรรม หลักธรรมคำสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุและผล คิดเป็นสามารถตัดสินใจว่าจะเลือกปฏิบัติอย่างไรให้ถูกต้องเหมาะสม มีการสอนโดยการใช้นุศุล เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเคยชิน เช่น การทำความเคารพ มีการปลูกฝังค่านิยมกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการสอน โดยใช้ข่าวเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากเหตุการณ์จริง

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาไว้ ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่กำหนดไว้ โดยให้ผู้เรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดพระธาตุพนมที่เป็นศาสนาสถานอันศักดิ์สิทธิ์ แสดงตนเป็นพุทธมามกะ เห็นคุณค่า รู้จัก ปฏิบัติตามพิธีกรรม ในวันสำคัญทางศาสนาได้อย่างถูกต้อง มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ศาสนสถาน และทำกิจกรรมในศาสนาสถานได้เป็นที่ดี รวมถึงการปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนช่วยกันบำรุงรักษาวัดพระธาตุพนมให้คงอยู่คู่จังหวัดนครพนมสืบไป สอดคล้องกับ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และสุรียมาศ สุขกลี (2560) ได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ซึ่งได้กล่าวถึงเข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาไว้ โดยให้ผู้เรียนเปรียบเทียบเนื้อหา เข้าใจ และมองเห็นภาพชัดเจนสมจริง ผู้เรียนเกิดปัญญาในตนเอง คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น มีสมาธิ ปัญญา ฝึกจิตให้สงบมั่นคง เพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นจริง ฝึกแรงบันดาลใจ และผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

2.2 สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย สังคมโลกอย่างสันติสุข ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ที่มีศีลธรรม รักษาศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภาควิชา ในความเป็นไทย ปลูกฝังค่านิยมที่ดี คิดเป็น เลือกได้โดยใช้

วิจารณ์ญาณ เข้าใจและช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีมัสการพระธาตุพนม สอดคล้องกับ พัชรินทร์ รุจिरานุกูล และสุรีย์มาศ สุขกลี (2560) ได้กล่าวถึงการเข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ด้วยการสอนหน้าที่พลเมือง โดยให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีประชาธิปไตย รู้จักหน้าที่ของตนใช้สิทธิของตนภายใต้กฎหมาย เป็นผู้มีศีลธรรม รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปลุกฝังค่านิยมที่ดี คิดเป็น เลือกได้โดยใช้วิจารณ์ญาณ เข้าใจและช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยการนำเอาประเพณีมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักหน้าที่เป็นพลเมือง สามารถอธิบายสถานการณ์จำลอง เหตุการณ์ คติวิเคราะห์ แก้ปัญหา วิจารณ์อย่างมีเหตุผล เสนอแนะวิธีการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาด้วยวิธีที่หลากหลาย ช่วยเหลือ และทำนุบำรุงศาสนสถาน หรือเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของวัดพระธาตุพนม สอดคล้องกับ พัชรินทร์ รุจिरานุกูล และสุรีย์มาศ สุขกลี (2560) ได้กล่าวถึงการเข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ ด้วยการสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อให้เกิดแก้ปัญหา เลือกใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น การใช้ข่าว บทความมาช่วยกันคิดวิเคราะห์ วิจารณ์อย่างมีเหตุผล โดยเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ จัดกิจกรรมเสริมเพื่อส่งเสริมการสอนหน้าที่พลเมือง เช่น การจัดตั้งสถานักเรียน กรรมการ สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน การบำเพ็ญประโยชน์ปลุกฝังจิตสาธารณะ การให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ เป็นต้น

2.3 สารเศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝน รู้จักคิด รู้จักตอบ และหาข้อสรุป ตลอดจนให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติการเป็นผู้บริโภค การใช้ข่าว สถานการณ์ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาเล่าสู่กันฟัง เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และพยายามเชื่อมโยงให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ วิภาพรรณ พินลา (2559) ได้กล่าวถึงแนวทางการบูรณาการสาระเศรษฐศาสตร์ที่มีความเข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่เน้นให้ผู้เรียนรอบรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทันเหตุการณ์ในสถานการณ์ที่อยู่ ในชีวิตประจำวัน และนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เกิดทักษะศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะความร่วมมือ ทักษะความสามารถในการผลิตและพันธะรับผิดชอบ

2.4 สารประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์

วิเคราะห์เหตุการณ์ของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม อย่างเป็นระบบ เน้นให้นักเรียนให้รู้จักแสวงหาความจริงเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบัน สอดคล้องกับวิชาพรรณ พินลา และวิชาดา พินลา (2561) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยการสร้างความเข้าใจเหตุการณ์ในเชิงการคิดวิเคราะห์ความจริงในอดีตประวัติศาสตร์ในฐานะความคิดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เรื่องราวที่ผ่านมาในบริบทของสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของพระธาตุพนมทำให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธา เคารพสักการะของชาวจังหวัดนครพนม รู้จักคุณค่าของประวัติศาสตร์ และอนุรักษ์ประเพณีนมัสการพระธาตุพนมที่บรรพบุรุษสร้างสะสมไว้ เข้าใจและเห็นคุณค่าของมรดกอันทรงคุณค่าสู่คนรุ่นต่อไป สอดคล้องกับ พิชรินทร์ รุจิรานุกูล และ สุรีย์มาศ สุขกลี (2560) ได้กล่าวถึงแนวทางการบูรณาการประวัติศาสตร์ด้วยการเข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติที่เป็นกระจุกสะกิดให้เห็นอดีตแล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยผ่านการตั้งประเด็นสงสัย รวบรวมหลักฐาน วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานการจัดความสัมพันธ์ของข้อมูล และนำเสนอเรื่องราว สรุป และอธิบายตามหลักฐานไม่ใช่ตามความเชื่อของตนเอง

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเรียนรู้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของพระธาตุพนม ด้วยการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณี นมัสการพระธาตุพนม ที่แสดงถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนจังหวัดนครพนม คนอีสาน หรือคนที่มีความศรัทธาต่อองค์พระธาตุพนมคงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจและอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืน สอดคล้องกับ วิชาพรรณ พินลา(2559) ได้กล่าวถึงแนวทางการบูรณาการสาระประวัติศาสตร์ด้วยเน้นการลงมือปฏิบัติในการสืบค้นประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประเทศ รวมถึงส่งเสริมกิจกรรมทางด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมของโลก

2.5 สาระภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ มากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศของที่ตั้งพระธาตุพนม ลักษณะภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครพนม และลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดนครพนมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิชาพรรณ พินลา (2559) ได้กล่าวถึงแนวทางการบูรณาการสาระภูมิศาสตร์ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมการสังเกต สำรวจ สืบค้นข้อมูลภูมิสารสนเทศ และการลงพื้นที่ศึกษาลักษณะทางกายภาพ โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่า มีความผูกพัน ห่วงแหน และพัฒนาให้มีความเจริญรุ่งเรือง พร้อมทั้งเรียนรู้จากประสบการณ์จริง วิเคราะห์ เปรียบเทียบความสัมพันธ์กัน จากรูปธรรมไปสู่นามธรรมขององค์พระธาตุพนม สอดคล้องกับ ญัตติวฒัน อนันตสุข (2564) ได้กล่าวถึงการบูรณาการภูมิศาสตร์ด้วยเข้าใจวิธีการปฏิสัมพันธ์ ที่รู้เรื่องภูมิศาสตร์ในการเชื่อมต่อระหว่างการค้าสินค้าโดยนัย สามารถให้เหตุผล ระบุตัวเลือก และคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนสามารถใช้ภูมิศาสตร์เป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจที่ดี

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จังหวัดนครพนมควรให้การส่งเสริมให้มีการศึกษาอย่างแท้จริงและต่อเนื่องในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับการจัดการศึกษาของจังหวัดนครพนมอย่างถาวร เพื่อมิให้ข้อความรู้ต่าง ๆ สูญหายไปตามกาลเวลา

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม และมีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมด้วยประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และประเพณีต่าง ๆ ที่สำคัญของจังหวัดนครพนม เพื่อเป็นสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นคนจังหวัดนครพนม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยประเพณีนมัสการพระธาตุพนม

2.2 ควรศึกษาการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมด้วยประเพณีอื่น ๆ ที่สำคัญของจังหวัดนครพนม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ.(2563). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ(ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ญัตติวฒัน อนันตสุข.(2564).มโนทัศน์ว่าด้วยการสอนภูมิศาสตร์แนวใหม่ เพื่อการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.15(2),7-21.

ธราวุฒิ บุญเหลือ และยุภาพร ไชยแสน.(2562). การศึกษากระบวนการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศเมืองกรณีศึกษาขอบเขตพื้นที่ที่จะเสนอขึ้นทะเบียนมรดกโลก อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม.โครงการประชุมวิชาการวางแผนภาคและเมือง (URPAS) “ภูมิปัญญาเพื่อ เมืองอัจฉริยะ” (Wisdom

for Smart City) ครั้งที่ 7, 13-14 มิถุนายน 2562 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2562(7), 52-5.

ในตะวัน กำหอม.(2559).การวิจัยประยุกต์ทางวัฒนธรรม. จังหวัดมหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอม.

พระเทพรัตนโมลี (แก้ว อุทุมมาลา).(2560). พระธาตุพนม.พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงใหม่. มติชน: นนทบุรี.

พระมหาบุญนำ ประกโม (คนหมั่น). (2560).การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและการบูชาพระธาตุของชาวพุทธในล้านช้าง. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา, พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอนุพงศ์ วริทธิเมธี (แสนสุพรรณ).(2563).ศึกษาแนวทางการจัดการงานนมัสการพระธาตุพนมเชิงพุทธ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

แพรวพรรณ ปาสานำ.(2566).การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาพื้นที่เสนอขอขึ้นบัญชีพระธาตุพนมสู่มรดกโลก อ.ธาตุพนม จ.นครพนม. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม.

รุ่งทิพา จินดาศรี และโพชาริ ลินจง.(2559).การรับรู้องค์ประกอบด้านจิตวิทยาของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์ของพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิภาดา พินลา.(2560).แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาในการพัฒนานวัตกรรมพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์สำหรับนักเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. 17(1), 16-24.

วิภาพรรณ พินลา.(2559).แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.สาขาการสอนศิลปศาสตร์ (การสอนสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา.(2561).การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรีย์มาศ สุขกลี และ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล.(2560).รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา. จันทบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

อนุดรศักดิ์ วิชัยรัตน์.(2565).ประเมินมัสการพระธาตุพนม: การบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษาและวัฒนธรรม.กรุงเทพฯ:วิทยาลัยทองสุข.

อินตอง ชัยประโคน.(2565). พระธาตุพนมกับสังคมและวัฒนธรรม.ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น.

